

ren com a forma del català del Principat. Se'n troben exemples des del començament del S. xv [Jordi de StJordi: «Com no vey res que'ns avanç d'una *espen-ta* / en acunçar nostre deslliurament ---», en «Desert d'amics», v. 28; *donar espen-ta* en una altra composició valenciana, *Colloqui de Dames*, v. 426 (en *Cançonner Sat. Val.*, p. 258); en text de 1424: «li donà una *espen-ta* que la feu caser en terra» (Alart, *InvLC*); 1764, CRos, *Dic. val.-cast.* «*espen-ta*, rempujón»]; JCoromines, 1963, l'ha registrat a Banyeres de Mariola (Comarca de Biar); és usual també a Tortosa (ex. en Vergés Paulí, *Espurnes Llar* v, 127) i PzCabr. el dóna a Eivissa.

Espentar 'donar una empenta', usual en el País Valencià; un exemple en Mn. Martí Gadea «Els *espen-tadors* de Quatretondeta --- mòt --- qu'els apliquen --- per lo vici --- que tenen de posarse damunt uns als altres les mans ensé que parlen, de gastarse chances y de *espen-tarse* o *rempuixarse*» (*Terra del Xè* 1, 77). *Espentejar* 'empentejar' usual a València, Tortosa, i segons PzCabr. també a Eivissa. *Espentó* 'empenta' (val.).¹¹

Impacte (Labèrnia, ed. 1888), pres del ll. *impactus*, -ūs, deriv. d'*impingere*. — J. G.

¹ Alart, *InvLC*, citant de l'edició d'A. de Bofarull (1850), evidentment basada en el ms. C, duu aquí *empesessen*, forma del subj. impf. feta, segons sembla, damunt el part. passat *empès*; Alart tradueix el passatge: «nous eûmes grande préoccupation pour que les compagnies de Du Guesclin partissent et s'éloignassent de Barcelone». — ² Llull va usar *empent* com a adjectiu: «Com nosaltres siam --- tan *empents* en fullia» (*Contemp.*, *AlcM*); *IMPINCTU regularment hauria donat **empint*, d'on la necessitat de suposar una influència del tema de present. — ³ *Empenyit* 'impellit' fou emprat pel vallespienc Caseponce i pel castellanenc Pascual Tirado (*AlcM* iv, art. *empenyir*). — ⁴ Es tracta del llibre, *Vida de la sacratissima Verge Maria* (València, 1495); Sanelo va utilitzar l'edició de Carles Ros (València, 1732). — ⁵ Com és sabut en el dialecte valencià i en l'occidental en general el resultat de Ē, Ī ha estat una é tancada, en contrast amb l'oriental, i degut a això hom hi escriu *espényer* i *empényer*. — ⁶ En un altre ex. que cita *AlcM* de Ca-seponce, *Contes Vallespirencs*, el significat d'*empenyir* és l'usual d'*empènyer*. — ⁷ Notem *empencha*, *espencha*, *espen-ta* «poussée; droit de navigation et droit sur un cours d'eau employé à actionner un moulin» (PDPF); mars. *empencho* «secousse»; bearn. *empéto* «poussée brusque, vive» (Palay); fr. ant. i mitjà *empeinte* «choc, poussée, mouvement impétueux, attaque» (des de c. 1180), *es-painte* «attaque» (FEW). — ⁸ Borao dóna *empenta* «empujón; empellón», *empentar* «empujat», *empentón* «empujón»; les dues darreres formes ja en Siesso, 1720 (Gili Gaya, *Tesoro Lexicogr.*, 865a); *empenta* «puntal que se pone para sostener algo» figura en Sabuco (Albacete, 1587), i *empentar* segons l'Acad., 1936, s'usa, a més d'Aragó, a Cuenca

i a l'est d'Andalusia. En cast. ant. apareix un cas aïllat d'*espen-tar* en la *Crónica Troyana* (c. 1270) en el sentit de «hincar, hundir» (RFE xx, 391-2); veg. DCEC II, 242b35ss. — ⁹ *AlcM* en una nota a *empenta* indica que l'ús de *sempenta* es dóna normalment en el sentit de 'acte d'empènyer', i que en el de 'pressió per a moure's' i 'tub de sèquia' es diu més aviat *empenta*. — ¹⁰ Va usar-lo un altre escriptor valencià, J. Bodria i Roig, *Llibret de Recorts* (Val., 1911), llibre del qual Mn. Alcover cita (BDLC vi, 273) la frase «Amunt y avall s'*empentaven*» amb aquest comentari: «Se veu que a València, ademés d'*empènyer*, han fet de *empenta* el verb *empentar*». — ¹¹ Ferraz, *ARib.*, dóna *espen-tón* «empujón» amb l'exemple: «Si te foto un *espen-tón* te fago caire del puen abaixo»: «Si te pego un *empujón* ---», i afegeix «en muchas ciudades de Aragón dicen *empentón*» (n. 8).

Empenyo, V. supra, *empenyar* *Empenyorador*, *empenyorament*, *empenyorar*, V. *penyorar* *Emperador*, *emperadriu*, *empeaire*, V. *imparar* *Emperamor*, V. *amar* *Emperbollir*, V. *perbullida* (BULLIR) *Emperdiuat*, V. *perdiu* *Emperesiment*, *emperesir*, V. *peresa* *Emperi*, *emperial*, V. *imparar* *Emperlar*, *-lat*, V. *perla* + *Emperma*, V. *mà* *Empernar*, *empernat*, V. *pern* i *perna* (PERNA) *Emperò*, V. *però* *Emperol*, *emperolada* (*AlcM* *emperolada*), V. *ham* (mal escrit per *hamperol*, derivat d'*ham*, tal com *camperol* de *camp*, pron. *kám*) *Emperpalar*, *-alat*, V. *perpal* *Emperpunyar*, V. *punyar* (PUNY) *Emperucar*, *-cat*, V. *perruca* *Empertenir*, V. *perterir*, *perperir* (*perir*) (és mal definit i mal entès en *AlcM*: es tracta d'una alteració de *fer perperir* 'fer patir, fer sucumbir', i no pas del barbarisme «pretenir» per *pretendre*) *Empertinent*, *-ència*, V. *pertinent* (TENIR) *Empertinsós*, barbarisme per *pretensió*s, mal entès *Empertostemps*, V. *tostemps* (TEMPS) *Emperxar*, *emperxellar*, V. *perxa* *Empès*, V. *empènyer*

EMPESA, 'ingredients que es posen com a adob en els fils d'ordits i teixits per treballar-los millor', del ll. IMPËNSA 'despeses', 'ingredients esmerçats per aconseguir un resultat', derivat de IMPËNDËRE 'despendre, gastar'. □ 1.ª doc.: Lab. 1839.

Que ho explica: «adob en los texits: adobo, gumi; *prempsa* II; certa roba de cotó, etc.: *estopilla*; *traure la prempsa* o *llustre a las telas*: desaprensar. nitorem abolere». Mot del mateix origen que el fr. *empois* 'midó d'emmidonar'; cf. Pons, *Vocab. de les Indústries Tèxtils*, BDC IV, 95 i *empeser* 'emmidonar'. Del català el mot va passar al castellà, però més aviat en la forma *empesador* [DAcEsp., 1817] com a nom de les arrels de joncs de què se serveixen els teixidors per empesar. De l'origen d'aquests mots s'ocuparen Horning, ZRPb. xxii, 94-5, i xxv, 739, i el DCEC I, 243. Del català o d'una forma bearnesa corresponent va passar també al bc. (bnav. i sul.) *empesa* 'midó'.

DERIV.: *Empesar*. *Empesador*.